

193. Vtem ko tako premišljuje ob boju razuma in čustva: vtem ko tehta tako, ob boju med glavo in srcem. Izvrstna zamenjava abstraktnega s konkretnim!

210. Daj, opusti prepir, nikar ne izdiraj še meča: daj, opusti nasilje, nikar ne izdiraj rezila! Primeren popravek, saj Atena ne prepoveduje besednega spopada.

518. Kaj spravljaš v prepire me s Hero: kaj siliš le v zdrabo me s Hero? Sovre čuti, kje je mesto za krepak izraz. Knjižno izražanje nadomešča z ljudskim, kjer se le dá, n. pr. 365! Pokaj bi ti torej še pravil: pokaj bi ti neki še pravil? in 408: pomagati začasno Trojancem: za čas pomagati Trojancem.

Večina stihov se seveda ne dá izboljšati, ker so že tako dobri. Kdor hoče užiti vso lepoto izvirnika in občudovati Sovretovo mojstrstvo, naj prebere kovanje orožja v 18. spevu. Nič iskanih izrazov in jezikovne romantike, marveč sama naravnost. Na pesniško privzdignjenih mestih se ne boji slovanskih izposojenk, pri krepkem izrazu ne ljudskih besed, rekel iz vsakdanje govorce. A. B.

Slovniske in pravopisne drobtine

ALI JE IZRAZ »PREMOŽENJE« GERMANIZEM?

Oglejmo si pomenski razvoj te besede! Začnimo z glagolom »premoči, premorem«! Pri starejših pisateljih pomeni isto kot danes »premagam«. »Premagati je prvotno nedovršnik k »premoči«, a se danes rabi kot dovršnik. Pri Mihiu Kastelcu beremo na primer: Kateri hudega ne premore, je sam premožen. Preveden v današnjo knjižno slovenščino bi se stavek glasil: Kdor hudega ne premaga, je sam premagan. Glagolski samostalnik k »premoči« je »premoženje«, kar pomeni pri istem Kastelcu to, kar danes »zmaga«. Tudi danes lahko pomeni »premoči« isto kot »premagati«. Tako pravimo na primer: Jeza ga je premogla, kar je toliko kot: Jeza ga je premagala.

Danes besede »premoženje« ne rabimo več v pomenu zmaga, temveč v pomenu »imetje«. Kako je nastal ta pomenski prenos, ni težko razumeti. Tudi danes govorimo še: veliko, malo premore; niti beliča ne premore. Veliko pa premore, kdor ima denar, imetje. Po tem razvoju je glagolski samostalnik »premoženje« dobil pomen »imetje«. Tako ni treba, da bi videli v tem izrazu germanizem. Ivan Tominec

NEKAJ SLOGOVNIH OHLAPNOSTI

Mati je bila bleda in obraz čisto spremenjen. — V tem stavku je huda slogovna napaka, ker drugi stavek v priredju nima povedka, torej tiči v njem nedovoljena elipsa. Pisec jo je zagrešil po vplivu romanskih jezikov. Slovensko je edino mogoče zapisati: mati je bila bleda in njen obraz je bil čisto spremenjen ali: mati je bila bleda in obraz je imela čisto spremenjen.

V nasprotno slogovno napako je zabredel pisec tegale stavka: Premaknil sem se in kakor kraška burja *sem* zvihral v direktorjevo pisarno. Tu je drugi sem popolnoma odveč, ker v vezalnem priredju ne ponavljamo jedra povedka, marveč zapišemo samo povedno določilo, v tem primeru opisni deležnik. Zato je stavek lepši, če zapišemo: Premaknil sem se in kakor kraška burja zvihral v direktorjevo pisarno.

Huda slogovna ohlapnost nastane tudi, kadar vežemo različne osebkke z glagolom, ki more imeti ob sebi le osebe, ne pa pojmov. Zato je povsem napačen stavek: ... če že niso domačini na odru, pa gostujejo druge gledališke skupine, balet mariborske opere, pevski koncerti, recitacijski večeri itd.

Gostujejo namreč lahko le gledališke skupine in kvečjemu še balet, nikakor pa ne morejo gostovati recitacijski večeri in pevski koncerti. V takem primeru bo treba povedek zamenjati v drugem delu in zapisati: če že niso na odru domačini, pa gostujejo druge gledališke skupine, imeli pa smo tudi pevske koncerte, prirejali recitacijske večere itd. To se pravi, da moramo zelo paziti na pomen in zveze posameznih glagolov, ne pa nesmiselno vezati z enim samim glagolom najrazličnejših osebkov ali povedkov, ki utegnejo imeti povsem drugačne zveze.

Fr. Jesenovec

K POLEMIKI O PISAVI IMEN SADNIH SORT

V mesečniku Sadjarstvo, vinarstvo in vrtnarstvo (XLII, 1955, št. 9—10) je pomolog prof. Josip Priol objavil članek: O nastanku sadnih sort ter o izvoru in pisavi pomoloških nazivov. Na koncu članka avtor ugotavlja, da je treba v slovenščini pisati imena sadnih sort z veliko začetnico, in sicer 1. zato, da poudarimo status sadne sorte, 2. zaradi poenotenja pisave pomoloških imen in 3. zato, ker pišejo tako vsi slovanski, romanski in germanski narodi. To ugotovitev je prof. Priol še nadalje podkrepil s kratkim dodatkom v naslednji številki istega časopisa (št. 11). Tu ugotavlja, da je pisava imen za sadne sorte z veliko začetnico popolnoma v skladu s Slovenskim pravopisom.

Trditve prof. Priola v omenjenih člankih pa niso našle odobravanja pri naših slavistih. Prof. dr. Tomšič je v JiS I, 241—245 z jezikovnega stališča prepričljivo ovrgel veljavnost Priolovih ugotovitev. Vendar njegova razlaga prof. Priola ni zadovoljila, kar je obrazložil v članku O bistvu sadnih sort in njihovi pisavi (SVV XLII, 1956, št. 6). V tem članku prof. Priol ugotavlja, da nimajo naši slavisti pravilne predstave, »kaj pomeni v biološkem, genetičnem in pomološkem pogledu termin sadna sorta«. Zato še enkrat podrobno razlaga svoje nazore. Prof. Priol vztraja pri svojem stališču in piše med drugim: »Zaradi tega je brez podlage bojazen, da bi se postavili tudi v drugih strokah, v zoologiji, kemiji, medicini, geologiji itd. na slično stališče kakor v sadjarstvu. Čemu neki, ko pa ni za to nikakega povoda, saj nimajo opravka s sadnimi sortami, ki so v tem pogledu nekak specifikum, iz gole muhavosti pa gotovo ne bodo začeli uvajati velike začetnice, razen morda v primerih, ki jih določa Slov. pravopis.«

Kdor je nepristransko in vestno prebral pravkar omenjene članke prof. Priola in prof. dr. Tomšiča, bo verjetno dobil vtis, da je zadeva precej zamotana, češ, sadjarji ne poznajo dovolj jezikovnih pravil, jezikoslovci pa vedo premalo o sadjarstvu, da bi se lahko zedinili. Vendar ni tako. Čeprav prof. Priol prof. dr. Tomšiču očita, da nima pravilne predstave, kaj pomeni v biološkem, genetičnem in pomološkem pogledu termin sadna sorta, je — vsaj zame kot biologa in botanika — resnica vendarle na strani prof. dr. Tomšiča. Prof. Priol je namreč v svoji vnemi za poenotenje pisave imen sadnih sort prezrl več osnovnih postavk iz biologije, zato je njegovo, v sadjarskem pogledu na videz neomajno sklepanje, vendarle precej dvomljive veljavnosti. Če vestno preberemo Priolove članke, lahko ugotovimo tele pomanjkljivosti in nedoslednosti:

1. Definicija klona, kot jo formulira prof. Priol, je precej nejasna. Za klon ni bistven ustroj lesa, kakor bi mogli razumeti iz besedila prof. Priola (SVV 1955, 202). Prav tako ni bistvena niti fenotipična identiteta (SVV 1956, 145). Ravno nasprotno, pripadniki enega in istega klona se zaradi različnega okolja, v katerem živijo, fenotipično med seboj lahko mnogo bolj ločijo kot organizmi, ki so genotipično med seboj različni.

2. Klon ni nikakršen sadjarski specifikum, kot bi utegnili povzeti iz tolmačenj prof. Priola (SVV 1956, 148). Klone lahko vzgojimo od vsakega organizma, ki se razmnožuje nespolno, torej vegetativno. Obstoji tudi v naravi, in sicer pri vseh organizmih, ki se razmnožujejo izključno nespolno, n. pr. pri modrozelenih algah, bakterijah, mnogih glivah in tudi cvetnicah. Tudi pri živalih poznamo klone. Zato bojazen prof. dr. Tomšiča, da bi se lahko postavili tudi v drugih strokah (botaniki, zoologiji itd.) na podobno stališče kot v sadjarstvu, nikakor ni neupravičena.

3. Individuum in genotip nista identična pojma. Zato tudi ne moremo — kljub vsem citatom, ki jih navaja prof. Priol — imeti vseh pripadnikov klona zaradi njihove genetične identičnosti za en sam individuum. Trditev, da je klon »enkratno individuum, ki živi razdeljen na tisoč in tisoč drevesih« (SVV 1956, 147), je paradokсна. To, kar je *nedeljivo (in-divid-uum)*, ne more živeti *razdeljeno* na tisoč in tisoč drevesih. Kako je n. pr. s kvasnicami ali pa z genetično zelo dobro raziskanimi papučicami. (parameciji)? Ali bomo tudi tukaj trdili, da so milijoni posameznih organizmov, ki lahko v kratkem času nastanejo z delitvijo iz ene same edinke, samo en edini individuum? Res je, da imajo vsi pripadniki enega klona enake dedne osnove in da jih zato v *genetičnem* pogledu imamo za identične, vendar to ni razlog, da bi jim odrekli njihovo individualnost, saj živijo vsak svoje čisto zasebno življenje. Enako je tudi pri enojajčnih dvojčkih. Oba imata enake dedne osnove, a kljub temu ne moremo zanikati, da sta to dva individuuma. In glede tega tudi z mošancjem in sadnimi sortami sploh ni drugače.

4. Tudi če bi bilo mišljenje prof. Priola, da so vsi mošancji na svetu en sam razkosan individuum, pravilno, bi to ne bil še noben prepričljiv razlog, da bi pisali imena sadnih sort z veliko začetnico. Po pravilih SP namreč ni v nobenem primeru mogoče, da bi pisali ime mošancelj z veliko začetnico, tudi takrat ne, ko bi bil še danes eno samo drevo. Rastlin pač ne kličemo kot Dimko, Belko in Čado. To sledi nedvoumno ravno iz tistega odstavka SP, ki ga navaja prof. Priol (SVV 1955, 257).

5. Pisava imen sadnih sort z veliko začetnico je skoraj neizvedljiva. Število sadnih sort gre — po podatkih samega prof. Priola — v tisoče (SVV 1956, 148). Potemtakem bi bilo treba dopolniti novo izdajo SP tako rekoč s sadjarskim leksikonom, saj menda naši sadjarji ne pričakujejo od našega izobraženca, da bo vedel na pamet, katera sadjarska imena so za sorte in katera za druge kategorije. Kaj pa bo potem z vinskimi, hortikulturnimi in drugimi sortami? Tudi teh ni malo! In če bomo pisali ene z veliko začetnico, bomo morali tudi druge.

6. Če bomo pisali Majski vrh, Vršački breg ipd. (SVV 1956, 148), kmalu ne bomo vedeli, ali so to geografska, sadjarska, vinarska, vrtnarska, botanična ali kaka druga imena. Vprašanje je, če bo s tako pisavo odpravljen kaos v sadjarski terminologiji. Bolj verjetno je, da bo nastal zaradi tega prejšnji kaos v slovenskem pravopisu.

7. Težko je razumeti, zakaj bi bilo ravno v sadjarstvu tako težko pisati imena sort z malo začetnico, razen če so izpeljanke iz lastnih imen s prirpomo -ov. V botaniki ni pri tem nobenih težav. Zato ni bojazni, kot misli prof. Priol, da bi z malo začetnico omalovaževali zaslužne može. Vendar pa so imena s pridevniki na -ov večkrat ravno glede tega precej nerodna. Dvomljivo je n. pr., če pri imenih rastlinskih vrst, kot so: Bertolonijevo kurje zdravje, Vailantova lakota, Hacquetov ušivec, Michelijev svinjski rep, Pollichov rigeč itd., z veliko začetnico kdovekaj pripomremo k ugledu zaslužnih mož. V zoologiji in medicini bi našli še vse drugačne primere!

8. »Status sorte« bi sadjarji v svojih strokovnih člankih poudarili veliko učinkoviteje, če bi jih dosledno označevali s posebno vrsto tiska (tiskarskega sloga), podobno kot v bioloških razpravah tiskamo po navadi sistemske termine (t. j. imena vrst, rodov, družin itd.) z ležečim tiskom.

9. Iz dosedanjih izdaj hrvatskega in srbskega pravopisa ni mogoče povzeti, da bi Hrvati in Srbi pisali imena sadnih sort z veliko začetnico. Kolikor je znano, tudi novi pravopis kaj takega ne bo predpisal. V pravopisih in besednjakih drugih narodov je ravno tako težko najti dokaze za trditev prof. Priola, da vsi slovanski, romanski in germanski narodi pišejo imena sadnih sort z veliko začetnico.

Prof. Priol je nedvomno odličen strokovnjak v sadjarstvu, tega mu gotovo nihče ne oporeka. Tokrat ga je pa pot iz sadjarstva zanesla na jezikovno področje in zato mu ne bomo zamerili, če ni zadel žebice na glavico. S strokovne plati je pravopis pač vedno drugačen kot z jezikovne. Ne smemo pa pozabiti, da je pravopis kljub vsemu vendarle jezikovna zadeva. Zato mu tudi ne moremo krojiti mere po potrebah posameznih strok, temveč mora ustrezati vsem, ki jezik uporabljajo, v enaki meri.

Zoonimir Devidé

Opomba. Ker je bilo vprašanje o tem, kako naj se pišejo imena sadnih sort, pretreseno tako z jezikovnega kakor tudi z naravoslovnega stališča in ker se ugotovitve obojnega pretresa ujemajo in tudi niso v nasprotju s SP, menimo, da JiS lahko sklene obravnavo tega vprašanja.

F. T.

ŠE O VELIKI ZAČETNICI

V lanskem letniku JiS je dr. France Tomšič pisal o veliki začetnici pri stvarnih lastnih imenih. Piscu je šlo predvsem za to, da omeji rabo velike začetnice pri lastnih imenih, ki označujejo ustanove in podjetja.

Slavisti kranjskega okraja smo jeseni na posvetovanju v Kranju med drugim razpravljali tudi o »novem« odnosu do velike začetnice in, da bi bilo poučevanje v vsem okraju enotno, sklenili, da bomo v šoli uporabljali veliko začetnico tako, kakor so priporočali članki v JiS. Pri tem pa so se pokazale težave, kot jih doslej v poučevanju velike začetnice nismo bili vajeni. Izvirajo predvsem iz neenotnosti, ki glede na začetno črko skoraj že meji na individualno obravnavanje stvarnih lastnih imen.

Res je, da tudi doslej raba velike začetnice ni bila vedno enotna, vendar pa nejasnost ni bila tolikšna, da v šoli ne bi bili mogli preko nje. V mislih imam namreč imena za prosvetne ustanove, ki smo jih pisali zdaj z malo, zdaj z veliko začetnico, na primer takole: Učenci *osnovne šole v Medvodah* so obiskali Prešernov rojstni kraj. Pisali pa smo tudi: Dijaki *Tehniške srednje šole v Ljubljani* imajo svoj pevski zbor. SP 1950 teh stvari niti ni natančneje določil, vendar pa je toliko nakazal smer uporabe, da bi bili morali tudi ime za osnovno šolo v Medvodah pisati z veliko začetnico, saj tudi tu gre za naslov ustanove, prav tako kot pri *Tehniški srednji šoli v Ljubljani*, pri *Filozofski fakulteti v Ljubljani* in tudi pri *Krajevnem ljudskem odboru Zagorje* (glej SP 1950, str. 17). Neenotnosti v tem primeru pravzaprav ni zakrivil SP, pač pa najbrž splošni in podzavestni odpor do pretiranega uporabljanja velike začetnice.

Zdaj, ko to v šoli že odpravljamo, pa so se pokazale težave, ki so posledica nove nejasnosti pri tem pravopisnem problemu. Naj začnem kar pri ustanovah! Četudi bomo imena za vse prosvetne ustanove pisali z malo, torej tudi *tehniška srednja šola v Ljubljani*, *filozofska fakulteta v Ljubljani*, prav tako morda ime za oblastno ustanovo *krajevni ljudski odbor Zagorje*, bi bilo najbrž že pretirano, če bi na primer tudi pri imenih za *Akademijo znanosti in umetnosti* ali za *Slovensko narodno gledališče* odpravljali veliko začetnico. Pri vseh teh imenih gre za ustanove in zato ni razloga, da bi začetno črko v teh primerih pisali različno. Vprašanje je samo, za kaj se bomo odločili. Ker bi bilo res neprimerno, da bi uvajali veliko začetnico tudi tam, kjer je do zdaj nismo pisali (na primer *osnovna šola v Medvodah*), nam končno ne ostane drugega kot enotno uporabljanje male začetnice pri vseh imenih za ustanove, čeprav bomo s tem šli morda predaleč. Še vedno pa je boljše, da gremo malo dalj in da ostanemo enotni, kot da bi veliko začetnico obravnavali preveč individualno ter tako delali težave vsem, ki pomakajo pero v črnilo, še posebno pa učiteljem in učencem.

Nekoliko drugačna je zadeva z imeni za podjetja. Tu smo bili v skladu z navodili SP 1950 o veliki začetnici dokaj enotni. Po novih vidikih pa je v teh primerih obravnavanje velike začetnice v šoli bolj zapleteno, kot je bilo prej tudi takrat, ko je šlo za nekatere nedoslednosti pri imenih za ustanove. Imena za podjetja se namreč po svoji sestavi ločijo med seboj bolj kot druga lastna imena. V glavnem bi jih lahko razdelili v dve skupini:

1. Lastna imena, v katerih so besede občnega pomena združene z besedo, ki jo uporabljamo v prenesenem pomenu (fantazijski dodatek), vse skupaj pa je lastno ime podjetja, n. pr.: *Obrtno mesarsko podjetje »Rog«*, *Obrtna zadruga »Elita«*. Mimogrede naj omenim, da v naslavljanju in seveda tudi v rabi velike začetnice v teh primerih vendarle nismo bili čisto dosledni. Pisali smo namreč *»Mineral«*, *trgovina z laki, barvami, steklom*, na drugi strani pa *Tovarna kemičnih izdelkov »Ilirija«*. Podjetje *»Odpad«* smo vedno označevali le s fantazijskim dodatkom.

2. Lastna imena brez fantazijskega dodatka, n. pr.: *Tovarna avtomobilov Maribor, Železarna Jesenice, Kmetijska zadruga Železniki*.

Ni dvoma, da je pri lastnih imenih prve skupine velika začetnica umestna, seveda le pri fantazijskem dodatku, v prvi besedi naslova (pri besedi z občnim pomenom pa jo brez škode lahko opustimo). Težave pa nastanejo pri imenih druge skupine. Kakor hitro bi namreč pri imenih za ta podjetja pričeli uporabljati malo začetnico, bi tem podjetjem nekako odvzeli pravico do naslova, kot ga imajo podjetja v prvi skupini. Kar pa bi bilo še hužje, razbijali bi enotnost v rabi velike začetnice za podjetja, to enotnost pa še najlaže obdržimo z načelom, naj vsak naslov, tak ali drugačen, pišemo z veliko. Če ima torej neko mesarsko podjetje naslov »Rog«, naj nosi drugo podjetje naslov *Železarna Jesenice*. Skoraj se mi zdi odveč omenjati, da samo krajevno ime (Maribor, Jesenice) ne bi moglo pomeniti tudi naslova podjetja. Bojazni, da bi naslovi z občnimi imeni in z veliko začetnico sredi stavka zveneli preveč uradno, se lahko izognemo s tem, da podjetja poimenujemo z drugimi besedami, n. pr. *mariborska tovarna avtomobilov, jeseniška železarna, kmetijska zadruga v Železnikih*.

Če bomo vsa imena za podjetja pisali z veliko začetnico, bomo precej prispevali k doslednosti pravopisa in tudi k lažjemu obravnavanju velike začetnice v šoli. Isto bomo dosegli s tem, če bomo imena za vse ustanove pisali z malo. S prvim in drugim se bomo izognili vsaki meglenosti, kajti različne med tem, kaj je ustanova in kaj podjetje, ne bo težko razložiti in tudi ne težko razumeti.

Prav bi bilo, da bi naši najvidnejši jezikoslovci natanko določili rabo velike začetnice ter s svojo odločitvijo seznanili vse gimnazije v Sloveniji, bodisi po Slavističnem društvu ali vsaj v reviji *JiS*.

Jože Šifrer

Opomba. Začnimo pri koncu! Želje, ki jo izraža tov. Šifrer v zadnjem odstavku, v takšni obliki ni mogoče uresničiti. Počakati je treba na novi pravopis; kar bo ta določil, bo imelo obvezno veljavo tudi za šole. Kar sedaj pišemo o tem, so le posvetovanja in iskanje pripravne poti, kako bi se dalo razvozlati to res zamotano vprašanje. Prav je, da slišimo tudi glas iz šolske prakse. Učitelji slovenščine na srednjih šolah gledajo na to seveda bolj s pedagoškega stališča in skušajo rešiti vprašanje tako, da bi bila pravila o rabi velike začetnice kar najbolj preprosta in uporabna. Predlogi tov. Šifrerja so eden izmed poskusov na tej poti. Po svoje so zanimivi, vendar se mi zdi delitev na imena za ustanove in na imena za podjetja nekam prisiljena, ker gre na obeh straneh za imena enake narave. Z veliko naj bi se pisala vsa tista imena, ki so v celoti enkratna, t. j., ki se v celoti rabijo za eno samo podjetje ali ustanovo; pri naslovih pa, ki se enako začenjajo (n. pr. osnovna šola, nižja gimnazija, ekonomska srednja šola, ljudski odbor, svet, glavni odbor, inštitut, kmetijska zadruga, gozdno gospodarstvo, zakon, uredba, pravila, statut itd.) in so šele v drugem delu »individualizirana« z imenom kraja ali navedbo vsebine in pod. (osnovna šola v Medvodah, ekonomska srednja šola v Mariboru, ljudski odbor Zagorje, zakon o družbenem planu, glavni odbor Rdečega križa itd.), pri takšnih imenih pišemo malo začetnico. Zato je jasno, da se piše Slovenska akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani, Akademija za glasbo v Ljubljani, Slovensko narodno gledališče v Ljubljani, Mestno gledališče v Ljubljani, Narodno gledališče v Mariboru, da pa moramo pisati kmetijska zadruga Železniki, gozdno gospodarstvo Novo mesto. Zato tudi ne kaže, da bi pisali imena za vsa podjetja kar od kraja z veliko začetnico. Tako naj se pišejo samo imena podjetij brez fantazijskega dodatka.

F. T.

ODGOVORI NA VPRAŠANJA

Tov. J. Bekšu: Bincati pomeni brcati, bincelj je mišičnati, mesnati del nad konjskim kopitom. — Bukve ali knjiga? Prvo je ljudska izposojenka, drugo knjižna, obedve pa danes že popolnoma udomačeni. — Časih ali včasih? Prvotni včasih se je obrusil, kot se prislovi sploh radi obrusijo. — Dnika ali dnjača se imenuje na dnu ležec svet. — Dovolj ali dovelj? Oboje iz prislov-

nega izraza *do volje*; drugo je samo narečna oblika. — Ličina je približno isto kakor ličje. — Molža ali molžnja. Iz korena *molz-* lahko naredimo samostalniki s pripono *-ja* ali *-nja* kakor n. pr. piča iz pit-ja (pitati) in prošnja iz pros-nja. — Nesmisel ali nezmisel? Danes samo prvo, prevzeto iz sh. *ne-smisao*. — Preprost ali priprost? Samo preprost; tu ni dvojnice kakor n. pr. presrčen, prisrčen. — Pišemo *rdeč*, *rjav* (prim. rja), toda *rumen* (prim. ruda). — Spotaknem ali spodtaknem? Glagol je sestavljen s predponama *s-* in *po-*. Ker se navadno spotaknem z nogo, se je zbudil občutek, kakor da je zveza s *spod*; takšno naslonitev kaže tudi gorenjsko *spohtaknem*. — Domača beseda *tin* pomeni prestenek, vmesno steno; kot slovanska izposojenka pa je isto koš pomoli (okno v tinu ‚Erkerfenster‘). — Ustromiti se je vpeljal Levstik za vzravnati se. — Pišemo ujeti, ne vjeti. — Glagol vsebovati je še mlad in morda res ni najlepše narejen, vendar je dovoljen kakor tudi samostalniki vsebina; včasih bi ga lahko nadomestili z izrazom v sebi imeti ali obsegati. — Dovoljena je samo pisava zanikrn in zoprn, pač pa imamo dvojnico nečimrn poleg ničemuren.

Tov. F. Bolka iz Celja je vprašal, ali ni bolje rabiti *sesti*, *leči* kakor *usesti se*, *uleči se*, češ da predpona *u-* izraža gibanje na noter. SP dovoljuje obojno obliko, slišite jo tudi v vsakdanjem govoru. Predpona *u-* pomeni odmikanje, odstranitev, umanjšanje, n. pr. ubežati, ukrasti, uiti, upasti, ušteti se (ustrezno lat. *au-*, n. pr. *au-ferre*, *au-fugio*). Poleg tega izraža tudi dokončanje dejanja: umesiti kruh, vino se je učistilo, upokojiti itd. — To predpono je treba v knjižnem jeziku ločiti od predpone *v-*. Le-tá pač izraža gibanje navznoter: vdeti nit v šivanko. (Pri besedah, ki se začenjajo z *v*, jo nadomešča predpona *u-*: uvod, uvoz.)

V ljudskem govoru se obe predponi ne ločita (razen pred vokali, *l* in *r*), ker se obe izgovarjata kot kratek *u* ali pa vežeta v dvoglasnik. Nepotrebno in umetno ločevanje med obema priponama, ki so ga pred sto leti uvedli po stari cerkveni slovanščini, dela pišočim velike preglavice in hudo zmešnjavo v pravopisu. Zatorej niti ne moremo pričakovati popolne doslednosti v pisavi. Res je, da pišemo *u-* za odmikanje, manjšanje ali dokončanje dejanja, predpono *v-* pa za gibanje navznoter, vendar pomen včasih ni dovolj izrazit, pa nastane omahovanje. Imamo tudi primere z obojno predpono, ker je pomen različen: ubadati se (truditi se) : vbadati šivanko — ubiti žival : vbiti v glavo — udelati pot : vdlati dragulj — solze se udero : voda vdre v klet — ugrizniti se : vgrizniti v jabolko — juha se ukuha : sadje vkuhamo — dež se ulije : vliči vodo v vino — ulomiti kos pogače : vlomiti v hišo — voda je upadla : Turek je vpadel v deželo — ogenj upihniti (ugasiti) : ogenj vpihniti (podnetiti) — urezati se : vrezati v kamen — usekati se : vsekati v skalo — ustaviti se : vstaviti črko — moško se ustopiti : vstopiti (v izbo) — dež se usuje : vsujem moko v vrečo — ušteti se : všteti v število — trma se mu utepa : vtepati v glavo. Povratna raba je rada vezana na predpono *u-* (usuti se), ponovljeni predlog pa na predpono *v-* (vsuti v vrečo).

V nadaljnjem bom navedel nekaj sestavljenk, kjer si je pisavo treba zapomniti, ker pomen ni dovolj jasen; često je pisavo uveljavila raba ali celo etimološko modrovanje.

Predpono *u-* pišemo: ugrezniti, ujeti, uloviti, uokviriti, upodobiti, uporabiti, upoštevati, uresničiti, usesti se, usajati se, ustrahovati, usčiniti, usčipniti, utopiti, užalostiti itd.

Predpono *v-* imajo vbokel, vbrizgniti, vcepiti, včrtati, vdahniti, vdati se, vdeti, vdolbsti, vglobiti se, vgnezditi se, vgozditi, vhod, vkleniti, vknjižiti, vkopati, vkovati, vloga, vložiti, vmešati, vneti, vpisati, vpiti, vplačati, vplesti, vpliv, vprašati, vpreči, vriniti, vsaditi, vseliti, vsesati, vstati, všolati, vtakniti itd.

Tov. V. Gaberski je spet navedel nekaj zgledov ‚aglutinacije‘ (plesna glasba, obrazne mišice). Ker je to vprašanje silo pereče, ne kaže, da bi ga obravnavali med odgovori. Zatorej prosimo dopisnika, naj zbere čimveč gradiva in ga v posebnem članku obdela. Uredništvo bo dodalo svoje mnenje. Za ‚štimgungo‘ ima še eno slovenitev — ubranost (prim. strokovnjak ubira klavir; jeseni je narava ubrana na otožnost; duša mi je veselo ubrana). Za pejsaže in pejsažiste predlaga vrnitev k že udomačenima izrazoma krájina in krájinar.

A. B.